

Bernát Péter

Az ujgur kérdés és ami mögötte van

A 2008-as pekingi nyári olimpia nemcsak a sportra, hanem Kína politikájára is ráirányítja a figyelmet, így a világ legnépesebb országának biztonságpolitikai kérdéseivel is egyre többet foglalkoznak napjainkban. A Kínai Népköztársaság leginkább Tajvan, valamint Tibet kérdése, és a Japánnal való hullámzó viszonya kapcsán kerül a nemzetközi politikával foglalkozó szakemberek látókörébe, ám a kommunista ország számára releváns ujgur problémával már jóval kevesebbet foglalkoznak a külföldi elemzők: alig lehet róla hallani a nemzetközi médiában. Magyarországon pedig nem is nagyon tudnak ennek a Kínán belüli válsággócna a létezéséről. Az ujgur probléma rendkívül bonyolult és összetett, a nemzetközi kapcsolatoknak egyszerre több dimenziójára hat – az emberi jogok megsértésétől kezdve az energiapolitikán át egészen a terrorizmus elleni háborúig.

Kína és az iszlám

A Kínában élő muszlimokat két nagy csoportba sorolhatjuk. Az egyik csoportot az úgynevezett huik alkotják. A huik lényegében kínai nemzetiségű muszlimok, számuk mintegy 8,6 millióra tehető. Főleg Ningxia tartományban élnek, ahol autonómiát élveznek. A másik nagy muszlim csoportot a különböző török nyelveket beszélő kisebbségek jelentik, amelyek döntően az ország nyugati részében, elsősorban Hszincsiang tartományban laknak. Legnépesebb csoportjuk az ujugrok, akik a hivatalos pekingi adatok szerint 8,39 milliónyi-an vannak, bár az ujgur ellenállás gyakran 20 millió Kínában élő ujugrról beszél. Rajtuk kívül ebbe a csoportba tartozik a több százezer kazah és kirgiz is.

A huik és a török eredetű muszlimok nem természetes szövetségesei egymásnak, nemigen akad példa sem összefogásra, sem pedig keveredésre közöttük. A hivatalos adatok szerint az ország lakos-

ságának mintegy 1,4 százaléka muszlim hitű, ami körülbelül 20 millió embert és 10 különböző etnikumot takar. Ez az adat pedig nagyjából megfelel a CIA által feltételezett 1-2 százaléknak. A kínai kormányzat különböző kedvezményeket és jogokat biztosít az iszlámot követő állampolgárainak, ám ezek döntően kulturális és nem politikai jellegűek, ráadásul a radikálisabb iszlám tanok megjelenése óta gyakran még a vallásszabadságot is korlátozzák.

A kínai jelenlét Hszincsiangban

A megszálló kínai csapatok először 1759-ben érkeztek Kelet-Turkesztánba, így ez a terület viszonylag későn integrálódott a Kínai Birodalomba, amit az 1768-ban kapott kínai neve, Hszincsiang (Újhatárterület) is jelez. Az új tartomány birodalomba történő beillesztése nehezen haladt, 1862-ig 42 jelentősebb lázadás zajlott, s ezek eredményeként végül kiűzték a kínai csapato-

kat. 1864-ben Kelet-Turkesztán kikiáltotta a függetlenségét, amit a Török Birodalom, Nagy-Britannia és Oroszország is elismert. Végül azonban 1876-ban visszatértek a kínaiak, és 1884-ben véglegesen anektálták a tartományt.

A 20. században két nagyobb elszakadási kísérletük volt az ujuguroknak. Az egyik 1933-ban, amikor három évre sikerült függetlenné válniuk, a másik 1944-ben, ami öt évig, egészen 1949-ig tartott. Ám 1949. augusztus 27-én a Pekingbe tartó ujugur vezetőket szállító repülőgép lezuhant, és ezt követően a kínai csapatok visszafoglalták Hszincsiangot. Hszincsiang 1955-ben elnyerte az autonóm tartományi rangot, így a hivatalos neve napjainkig Hszincsiang – Ujugur Autonóm Tartomány.

Hszincsiang demográfiája és gazdasága

Bár Hszincsiang Kína legnagyobb tartománya és az ország területének mintegy egyhatod részét teszi ki, mégis csak 19,66 millióan lakják. A lakosság összetételét tekintve – pekingi adatok szerint is – az ujugurok alkotják a relatív többséget 45 százalékkal, őket követik a kínaiak 41 százalékkal, a maradékot kazahok (7 százalék), kirgizek (0,9 százalék) és mongolok (0,8 százalék) alkotják. Meg kell azonban jegyezni, hogy még sok hui is él Hszincsiangban, arányuk a lakosságon belül 5 százalék.

Az ujugur emigráció azonban nem ért egyet ezekkel az adatokkal: a Peking által nyilvántartott 8,39 millióval szemben szerintük, mint említettük, 20 millió ujugur él Kínában. Az arányszámokat illetően sem fogadják el a kínai statisztikákat, úgy vélik, hogy Hszincsiangban a lakosságnak ma már 50 százaléka kínai, szemben az 1949-

es 10 százalékkal, amit az elmúlt hatvan év jelentős mértékű betelepítéseivel és az elkínaiasítással magyaráznak.

Tény, hogy a kínaiak az élet különböző területein nagyobb előnyöket élveznek, mint az őslakos ujugurok, hiszen a tartomány gazdasági és pártvezetői mind kínai származásúak. A vezető, jobban fizető állásokat is kínaiak töltik be, valamint az új lakásokat is kiugró számban kínaiak kapják. A kínai betelepülés elsősorban a városokat érinti, ennek megfelelően a legtöbb kínai a tartomány fővárosában, Urumcsiban és annak környékén él.

Az ujugur népesség döntően vidéken él és főleg mezőgazdasággal foglalkozik. A tartományban 57,26 millió hektárnyi termékeny földterület van, melyből 48,01 millió hektár áll művelés alatt. A régió klímája miatt elengedhetetlen az öntözés, különösen figyelembe véve, hogy Kínának leginkább ezt a régióját sújtja az elsivatagosodás. A művelésre alkalmas földeken főleg gyapotot, kölest, krumplit, rizst, cirkot és gyümölcsöt termesztenek.

A tartomány lakossága egyre jobban gyarapszik és fiatalodik. 2000-ben a lakosság 27,3 százaléka tartozott a 0–14 éves korosztályba, 68,17 százalék volt a 15–64 közöttiek aránya, és 4,53 százalék volt 65 éven felüli. A gond az, hogy a kínai népesedéspolitika az ujugurok szerint ellenük irányul, mivel adataik szerint Hszincsiangban több ujugur nőnél alkalmaznak kényszerabortuszt, illetve sterilizációt, mint ahány kínainál. Ez ellen szervezeten kívántak fellépni, és az ujugur ellenzék 1998. május 10-én „Megszülettünk” címmel demonstrációt rendezett, ami ellen a kínai hatóságok keményen léptek fel, és még 1998. augusztus 2-án kivégezték Rapidzsan Hadzsint, a mozgalom vezetőjét.

Hszincsiang tartomány rendkívül gazdag erőforrásokkal rendelkezik, amelyek

kiaknázását igazából csak mostanában kezdik el. Ez az egyik fő oka annak, hogy a tartomány nagyon felértékelődött Peking szemében. Hszincsiangban ugyanis 122 féle ásványkincs található, közülük az olaj, a földgáz, a szén, az ólom, a cink és az arany a legjelentősebb. Kína növekvő energiaéhsége miatt a fosszilis energia-hordozók jelentősége a legnagyobb. Hszincsiangban hat jelentősebb olajmezőt tártak fel, amelyek harminc évre elegendő energiahordozót tartalmaznak a mai feltételezések szerint. Megfelelő kiaknázás mellett egy mezőből évi 1-1,5 millió tonna olajat lehet majd kitermelni. Kína jövőbeli terveiben tehát nagyon fontos szerepet játszanak Hszincsiang erőforrásai.

Kínai tervek Hszincsianggal kapcsolatban

Hszincsiang GDP-je az utóbbi években 150 milliárd jüan/év körüli összegről 220 milliárdra nőtt, de a pekingi kormányzat jelentős fejlesztéseket kíván megvalósítani a tartományban, amelyek a közeljövőben a GDP gyorsabb növekedéséhez fognak vezetni.

Nagy volumenű infrastrukturális beruházások vannak folyamatban, főleg utakat és vasutakat építenek, tervezik az öntözőrendszerek kibővítését is. A vizet a Tiansan gleccsereiből vezetnék, amelyek a globális felmelegedés hatására már amúgy is olvadásnak indultak. A tartomány infrastruktúrájának ilyen arányú fejlesztése mögött két ok áll. Az első a tartomány erőforrásainak kiaknázása, a második pedig a megfelelő feltételek biztosítása a közép-ázsiai energiahordozókhoz való hozzáféréshez, márpedig hozzájuk Hszincsiangon keresztül vezet az út. Igazából ez a két tényező az, ami Pekinget a „Nyitás Nyugatra” program meghirdetésére sarkallta.

A legjelentősebb beruházásnak az a mintegy 4000 kilométeres csővezeték számít, ami a Tamir-medencéből Sanghajig szállítja az olajat és a földgázt az energiára éhes keleti országrész számára. Ez a nagyberuházás a már említett hat olaj- és gázmező jobb kihasználását teszi lehetővé. A legfrissebb adatok szerint 2004 óta mintegy 29 milliárd köbméter földgáz érkezett már ezen a vezetéken Kína iparilag fejlettebb keleti régióiba. Ám alighogy elkészült ez a vezeték, a kínaiak máris nyomulnak tovább a belső-ázsiai olajmezők felé. 2004 májusában alá írtak egy szerződést a vezeték meghosszabbításáról a kazahsztáni kőolaj- és földgázmezők felé, ami újabb 3,3 milliárd dolláros beruházást jelent.

De mi is áll Kína nyugatra nyomulásának háttérben, amire az új vezetékek építése a legjobb példa? A választ már Brzezinski megadta *A nagy sakktábla* című könyvében. A Szovjetunió felbomlása után ugyanis megindult a versenyfutás a belső-ázsiai energiahordozókért, melyeket az Amerikai Egyesült Államok Afganisztánon, illetve Azerbajdzsánon és Grúzián át igyekszik kiaknázni. Kína Hszincsiang felől hatol be a térségbe, és a 2004-es májusi szerződés révén a kazah olajmezőkhöz kíván hozzáférni. Kína politikailag a Sanghaji Együttműködés keretein belül szeretne egyre nagyobb mozgástérre szert tenni a belső-ázsiai országokban, amelyeknek gazdasági érdekük a jó viszony fenntartása. Ezért már rögtön a Sanghaji Együttműködés kezdetén elismerték Kína nyugati határait, ami viszont nagy csapás volt az ujjur függetlenségi mozgalomra.

Kína tehát nagyon fontosnak tartja, hogy Hszincsiangon át közvetlen hozzáférése legyen a belső-ázsiai energiahordozókhoz, az ujjurok azonban nem osztják Peking lelkesedését, mivel számukra a mo-

dernizáció és a fejlesztés egyet jelentenek az elkínaiasítással. Éppen ezért egyre jobban erősödik az ujjur ellenállás, ami Kína számára mind nagyobb gondot jelent, és veszélyezteti a nagyratörő terveket. Ráadásul az ujjur probléma ma már nemcsak belpolitikai, hanem külpolitikai téren is egyre több fejfájást okoz Pekingnek.

Az ujjur ellenállás kezdetei

Hszincziangban a Kínával szembeni fegyveres ellenállásnak és elszakadási törekvéseknek az elmúlt 250 évben elég komoly hagyománya alakult ki. Az 1949 és 1990 közötti időszak viszonylag békésnek mondható, de az utóbbi 18 évben ismét megerősödtek a szeparatista törekvések a tartományban.

1979 és 1989 között sok ujjur önkéntes harcolt az afgán háborúban a mudzsahedinek oldalán, akiknek egy része 1989 után hazatért Hszincziangba, új radikálisabb iszlám tanokat hozva magával, ami összhangban volt a Szovjetunió bomlásával párhuzamosan Közép-Ázsiában meginduló iszlám újjászületéssel. A közép-ázsiai országok függetlenné válása csak tovább serkentette ezt a folyamatot. Hszincziangban egyre több ujjur szervezet alakult nemzeti célkitűzésekkel, ám különböző programokkal. A minimális célkitűzés az emberi és kisebbségi jogok biztosítása, valamint az elkínaiasítási politika felfüggesztése volt. Ezen célkitűzésekben minden ujjur szervezet egyetért. Ám a maximális programot, az elszakadást megfogalmazó elképzeléseket már csak a szélsőségesebb mozgalmak tették magukévá.

Az első jelentős ujgur nemzeti megmozdulásra 1990 áprilisában került sor Baren városában, amit a kínai hatóságok véresen levertek. Az összecsapásokban körülbelül ötven tüntető vesztette életét. A demonstráció szétverése után zavargások törtek ki, támadások érték a kormányzati épületeket, valamint kínai kereskedők üzleteit fosztották ki. Ehhez hasonló megmozdulásokra azóta több ízben is sor került Hszincsiangban, de ezekről kevés információ áll rendelkezésünkre, mivel a kínai média vagy nem számol be róluk, vagy csak nacionalista tüntetések feloszlásának állítja be őket. Külföldi tudósítók pedig nem engednek a zavargások helyszínére.

A hszincsiangi ujgur nemzeti mozgalom újjáéledésével együtt az ujgur emigráció is hallatni kezdte a hangját az 1990-es évek elején, bízva abban, hogy sikerül nemzetközi szintre emelni az ujgur problémát. 1992-ben rendezték az úgynevezett Lopnor konferenciát, ahol a kínai atomkísérletek ellen tiltakoztak. A kínai atomkísérletek központja ugyanis Hszincsiangban a Lopnor környékén van immár negyven éve. Itt mintegy 44 kísérleti atomrobbantás volt 1964 és 1996 között, melyek közül 22-t az atmoszférában hajtottak végre. Az ujgur ellenzék szerint ezek a kísérletek visszafordíthatatlan környezeti károkat okoztak már eddig is, ráadásul máig mintegy 200 ezren haltak vagy betegedtek meg sugárterhelés miatt a környező vidékeken.

Az emigráció először tehát környezetvédelmi problémával összekapcsolva igyekezett felhívni a világ figyelmét az ujugrokra, ám ez a kísérlet nem járt sok eredménnyel. 1993-ban már a radikálisabb hangok erősödtek fel, március 15-én megalakult az Ujgurisztán Felszabadítási Frontja, amely 12 év alatt körülbelül 800 fegyveres akciót hajtott végre. Főleg rendőrörsöket támadtak meg, de 1997-ben Pekingben is követtek el robbantásos merényletet. Mialatt Hszincsi-

angban egyre jobban megerősödtek a fegyveres ujgur szervezetek, az emigrációnak is sikerült erőre kapnia. 1995-ben képviseleti irodákat nyitottak Washingtonban és több nyugat-európai városban.

A Sanghaji Együttműködés azonban érzékenyen érintette az ujgur ellenállást, mivel ezután nem számíthattak támogatásra a közép-ázsiai iszlám országok kormányaitól. Az ujgur ellenállóknak tehát új szövetséges után kellett nézniük, ezt pedig leghamarabb a Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalom találta meg – a tálibokban. A mozgalom vezére, Hasszan Mahsum szövetséget kötött a tálibokkal, ennek értelmében 500 ujgur fegyveres kapott afganisztáni kiképzést.

Ezt követően, 1999-ben a radikális ujugrok az al-Káidával is felvették a kapcsolatot és bin Ládennel is tárgyaltak, s az a megállapodás született, hogy a Kelet-Turkesztáni Egyesült Nemzeti Forradalmi Front 100 emberét az al-Káida fogja kiképezni. Vagyis 2001-ben körülbelül 600, a tálibok és az al-Káida által kiképzett ujgur fegyveres lehetett. Legtöbbjüket Afganisztánban érte a 2001. őszi amerikai támadás, és közülük 22-t ma Guantanamoon tartanak fogva: kiadatásukat Kína azóta is folyamatosan követeli.

Az ujgur kérdés és a nemzetközi terrorizmus

2001 szeptemberében a számtalan ujgur szervezet közül kettő biztosan a tálibok és az al – Káida szövetségese volt, Kína pedig azonnal kihasználta az ebben rejlő lehetőségeket. Az összes Kína-ellenes ujgur mozgalmat terroristának minősítették, még a békéseket is. 2001. október 11-én Peking kijelentette, hogy a hszincsiangi szeparatisták elleni fellépés része a terrorizmus elleni háborúnak. Putyin orosz el-

nők el is fogadta ezt az álláspontot, Bush azonban figyelmeztette Pekinget, hogy ne használja a terror elleni háborút a kisebbségek elnyomására. Amerika nem tart minden ujjur szervezetet terroristának, igyekszik elválasztani a békés mozgalmakat a fegyveresektől. Ezt jelzi, hogy az Amerikai Ujjurok Egyesülete évi 75 000 dolláros kormánytámogatást kap.

Az Egyesült Államok csak egy ujjur szervezetet tekint terroristának, a Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalmat, melyet 2002. augusztus 26-án vett fel a terrorista szervezetek listájára. Peking ezzel szemben viszont 22-t tart számon (néhányat közülük keretes írásunkban mutatunk be részletesebben).

E szervezetek egy része békés ellenállást folytat és kisebbségi, valamint emberi jogok biztosításával is megelégedne. A többi viszont fegyveresen harcol, és fő céljuk a független Kelet-Turkesztán megteremtése. Tevékenységük azonban, mint azt már említettem, nem csak Hszincsiangra korlátozódik, Pekingben is hajtottak már végre akciót, 2002. június 20-án pedig Biskekben lőttek le egy magas rangú kínai diplomatát.

A kisebb fegyveres akciókon, merényleteken kívül nagyobb megmozdulásokra is sor szokott kerülni. 2003. február 5-én és 6-án ilyen következett be Yinigben is, ahol 30 ujjur aktivista kivégzése után utcai harcok törtek ki, melyekben 70 ujjur halt meg és 140-en sebesültek meg. A hivatalos pekingi verzió nacionalista tüntetesként igyekezett beállítani az eseményeket.

2001 óta a kínai kormányzat jelentős antiterrorista intézkedéseket vezetett be. Fegyveres utaskísérőket alkalmaznak egyes belföldi repülőjáratokon, valamint a Sanghaji Együttműködés keretében antiterrorista központ felállítását támogatták Taskentben, ahol kínai szakértők segítségével folyik a munka. A taskenti központ

nem titkolt célja pedig az ujjur mozgalmak belső-ázsiai támogatásának felszámolása.

A kínai kormányzat határozottan lép fel a terroristák ellen, csakhogy Peking minden ujjur mozgalmat terroristának tart, és azok aktivistáival emberjogi szempontból kifogásolható módon bánik. Az Amnesty International 2004. júliusi jelentése külön kifogásolta az ujjur politikai foglyokkal való bánásmódot, valamint a nagy számban alkalmazott kivégzéseket. Peking azonban mindezeket az eszközöket a terrorizmus elleni fellépés hatékony részének tartja.

Néhány ujjur szervezet:

Kelet-Turkesztáni Egyesült Nemzeti Forradalmi Front: 1997-ben jelenik meg, főleg kazahsztáni támogatói vannak, 1999-ben szövetséget kötött bin Ládennel.

Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalom: az Egyesült Államok által is terroristának tartott fegyveres szervezet, a tálibokkal kötött szövetséget.

Ujjurisztán Felszabadítási Frontja: 1993-ban alakult szervezet, fegyveresen küzd Kelet-Turkesztán függetlenségéért. A legtöbb fegyveres támadást ennek a szervezetnek a tagjai követik el.

Lop-nor Farkasai: fegyveres szervezet, elsősorban kínai hivatalnokok, tisztségviselők ellen követ el merényleteket.

Hszincsiangi Felszabadítási Szervezet: üz-bég támogatottságú szervezet.

Ujjur Felszabadítási Szervezet: kirgiz támogatottságú szervezet.

Kelet-Turkesztáni Iszlám Párt: elsősorban városokban rendelkezik nagy támogatottsággal, döntően a konzervatív fundamentalista erők között népszerű.

Kelet-Turkesztáni Forradalmi Párt: főleg az egyetemistákat, értelmiségieket, írókat és egyetemi oktatókat tömörítő szervezet.

Kelet-Turkesztáni Függetlenségi Szervezet: a fiatalok között népszerű, elsősorban a fiatal tisztségviselők és földművesek körében.

Kelet-Turkesztáni Szürke Farkasok Pártja: leginkább tanárok és diákok által támogatott szervezet.

Kelet-Turkesztáni Felszabadítási Front: leginkább vidéken a földművesek között népszerű szervezet.

Az ujjur emigráció és a békés ellenállás programja

2004-ben felgyorsultak az események az ujjur emigráns csoportok körül. Szervezetek lettek, aminek fő motivációja az, hogy megszabaduljanak a Kína által rájuk sűtött terrorista bélyegtől. Az emigráns ujjur szervezetek fő központjai az Egyesült Államokban és Németországban vannak. A változások 2004 áprilisában indultak két szervezet összeolvadásával, amikor Erkin Alptekin meghirdette a békés ellenállás politikáját. Alptekin tekintélyes ujjur emigráns vezető, akinek az apja, Isa Jusuf Alptekin az 1940-es években a független ujjur kormány tagja volt. Maga Erkin Alptekin az 1970-es évekig Törökországban élt, majd átköltözött Németországba, és mára nyugaton is elfogadott ujjur vezetővé vált.

Mialatt az ujjur emigráció meghirdette a békés ellenállás politikáját, Kína erődemonstrációba kezdett Hszincsiangban. 2004 augusztusában tartották a „Kelet-Turkesztán Ellenőrzése” elnevezésű hadgyakorlatot, amelyen a szakadárok elleni fellépést gyakoroltatták a hadsereggel.

A kínai erődemonstrációra válaszul szeptember 11-én több ujjur vezető is megismételte a békés ellenállásra való felszólítást, de az igazi jelentős változások csak ezután történtek. Szeptemberben Washingtonban megalakult az emigráns ujjur kormány Amvar Jusuf Turani vezetésével. Az emigráns kormány megalakulásának hírére Kína azonnali tiltakozással reagált, de az Egyesült Államok nem lépett fel az emigráns kormány ellen, jelezve ezzel, hogy elismeri a békés ellenállás jogosságát.

Alighogy megalakult az emigráns kormány, 2004. október 8. és 10. között Münchenben létrejött az Ujjur Világkongresszus, mely az összes ujjur képviselőt tűzte ki célul. A kongresszus elnökének Erkin

Alptekint választották, akinek az irányításával elsősorban megfelelő stratégiát igyekeznek adni a szabadságmozgalomnak, amit leginkább a Free Tibet mozgalom analógiájára szeretnének formálni. A kongresszus kategorikusan tagadta Peking vádjait, miszerint terroristák lennének és elítélte a terrorizmus minden formáját. Mindemellett követelték, hogy Kína tartsa tiszteletben az emberi és a kisebbségi jogokat, valamint az Amnesty International jelentésére hivatkozva követelték a kivégzések felfüggesztését is. Kínában ugyanis közvetlenül a kongresszus előtt 50 ujjur aktivistát végeztek ki.

Kína a kongresszus miatt élesen bírálta Németországot is, mivel Peking álláspontja szerint a németek teret biztosítanak terrorista szervezkedéseknek és csoportoknak, amelyek Kína elleni támadásokat terveznek. De úgy tűnik, hogy az ujjur emigrációban 2004-ben elindult változások már kétségtelenné tették, hogy az ujjur szabadságmozgalom és a terrorizmus közé nem lehet egyenlőségjelet tenni. Kína mindenestre a nyomás fokozására készül. 2005 februárjában Luon Gan kínai biztonságpolitikus a legfontosabb problémának Hszincsiang kérdését tartotta, amit véleménye szerint csak úgy lehet megoldani, ha minden Kína-ellenes ujjur nemzeti megmozdulást idejében elfojtanak.

Az ujjur emigráció békés ellenállásának hosszabb távon lehetnek eredményei, amit bizonyít, hogy tavaly egyik prominens tagját, Rebiya Kadeer asszonyt jelölték a Nobel-békedíjra és George Bush is hivatalosan fogadta. Mindazonáltal a fegyveres összecsapások sem szűntek meg a kínai kormányerők és a különböző ujjur fegyveres szervezetek között. Legutóbb 2007 januárjában tört ki 19 halálos áldozatot követelő összecsapás, amikor a kínai hatóságok rajtaütöttek a Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalom kiképzőtáborán. Az ekkor foglyul ejtettek közül hármat még tavaly novemberben kivégeztek.

Kína Oroszországgal is igyekszik jó katonai együttműködést kiépíteni a terrorizmus elleni küzdelemben, amit a Sanghaji Együttműködés katonai jellegének izmosításával kíván elérni. Ezt jól példázza a 2007 augusztusában Hszincsiangban megtartott közös hadgyakorlat, amin egy 2000 fős orosz egység és 36 repülőgép vett részt.

A 21. század elején Kína számára az egyik legfontosabb bel- és biztonságpolitikai problémává az ujjur kérdés vált. Egyre inkább úgy tűnik azonban, hogy ezt a problémát nem lehet Kína határain belül tartani. Az ujjur emigráció szervezettebbé válása

miatt egy, a tibetihez hasonló függetlenségi mozgalom fog kibontakozni, ami fájdalmasabban fogja érinteni Pekinget, mint a tibeti mozgalom, hiszen Hszincsiang mind gazdasági, mind geostratégiai értelemben sokkal fontosabb a számára. Arról nem is szólva, hogy a jövőre vonatkozó kínai tervekben fontos szerepe van a tartománynak, ám ezt a szerepet csak akkor tudja betölteni, ha sikerül megoldani az ujjurkérdést, de ez egyelőre nem látszik megvalósulni a közeljövőben. Sőt, az is könnyen elképzelhető, hogy Hszincsiang Belső-Ázsia egyik forró pontjává válik. ■

Irodalom

- Amnesty International Concerns regarding Uyghurs in the Xinjiang Uighur Autonomous Region (XUAR), China, March 2004.
- Dwyer, M. Arianne: *The Xinjiang Conflict: Uyghur Identity, Language Policy and Political Discourse*. *Policy Studies* 15. 2005.
- Fuller, Graham E. – Lipman, Jonathan N.: *Islam in Xinjiang*. In Starr, S. Frederick (ed.): *Xinjiang: China's Muslim Borderland*. Armonk, NY: M.E., 2004, Sharpe.
- Fuller, Graham E. – Starr, S. Frederick: *The Xinjiang Problem*. Baltimore, 2004, Central Asia-Caucasus Institute – Johns Hopkins University.
- George, Paul: *Islamic unrest in the Xinjiang Autonomous Region*. *Canadian Security Service Publication* 73. 1998.
- Grent, Jacques: *A kínai civilizáció története*. Budapest, 2001, Osiris.
- Moller, Robert Vaughn: *China's Campaign to Open the West: Xinjiang and the Center*. BS in International Affairs, Georgia Institute of Technology, 2001.

Internetes források

- <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2007/06/20070605-8.html>
- <http://www.uygur.org/english.htm>
- <http://uyghuramerican.org/categories/News/Uyghur-Related/>
- <http://www.china.org.cn/english/index.htm>
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html#People>
- <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2006/71338.htm>
- <http://www.petrochina.com.cn/english/xwhgg/englishnews/>
- http://hvg.hu/vilag/20071111_Kina_sivatagosodik_kornyezet.aspx